

בדין רוב וקרוב

בסוגייתנו מובאת דעת רבי חנינא דרוב וקרוב אזלין בתר הרוב, עיינו בפסקי הרמב"ם להלן, באר כפי מי פסק?

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט

הלכה ה

נמצא קרוב לירושלם או לעיר שאין בה בית דין מניחין אותה ומודדין אל שאר העיירות הסמוכות לו, נמצא סמוך לספר או לעיר שיש בה גוים אין מודדין כל עיקר שהרי זה בחזקת שהרגוהו גוים.

הלכה ו

אין העיר הקרובה מביאה אלא בזמן שמנין קעם שבה כמו מנין העיר הרחוקה ממנה אבל אם היו אלו שברחוקה מרובין על אנשי הקרובה ממנה הולכין אחר הרוב והמרובין מביאין העגלה.

הלכה ז

אע"פ שהולכין אחר הרוב מן התורה והולכין אחר הקרוב הרוב עודף.

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק טו הלכה יח

גוזל הנמצא קרוב לשובך בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו שאין הגוזל מדדה יתר על חמשים אמה, נמצא בין שני שובכות הרי הוא של קרוב, מחצה למחצה יחלוקו. במה דברים אמורים כשהיו יוני שני השובכות שוים במנין אבל אם היו יוני האחד רבים הלך אחר הרוב אע"פ שהוא רחוק.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יב הלכה כח

חבית שצפה בנהר אם נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל מותרת בהנייה, כנגד עיר שרובה עכו"ם אסורה.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק י הלכה יג

חבית יין הנמצאת טמונה בפרדס של ערלה אסורה בשתייה ומותרת בהנייה שאין הגנב גונב ממקום וטומן בו, אבל ענבים הנמצאין טמונים שם אסורים שמא משם נלקטו והצניען שם.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יב הלכה כט

מקום שהיו רוב מוכרי היין בו ישראלים ונמצאו בו כלים גדולים מלאים יין והם כלים שדרך המוכרין לבדם לכנוס בהם היין הרי אלו מותרין בהנייה, חבית שפתחיה גנבים אם רוב הגנבי העיר ישראל היין מותר בשתייה ואם לאו אסור.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות אבידה ומציאה סימן רסב סעיף יט

מצא כלי ולפניו פירות, הפירות שלו והכלי נוטל ומכריז, שאני אומר הכלי של אחד והפירות של אחר, והרי אין בהם סימן. ואם מראים הדברים שהם של אדם אחד, חייב להכריז. כיצד, היו אחורי הכלי לפני הפירות, הרי אלו שלו. היו פני הכלי לפני הפירות, חוששין שמא מן הכלי נשפכו.

קצות החושן סימן רסב

(ב) ואם מראים הדברים שהם של אדם אחד. בגמ' (ב"מ כה, א) וברמב"ם (פט"ו מגזילה הי"ג - י"ד) ופוסקים סתמו הדברים, ולא ידעין שיעור הקורבה כמה עד שיהיה נראה שהוא מן הכלי. ונראה מהא דאמרינן בע"ז ריש פרק ר' ישמעאל (נ, א) גבי אבנים שנמצאו בצד מרקוליס ואמרו שם במקורבות כ"ע לא פליגי דאסור כו', ובמסקנא שם בש"ס אמרו דמודה ר"ע בנמצא אבנים תוך התפיסה של המרקוליס שהוא תוך ד' אמות ע"ש פירוש רש"י (ד"ה והתניא), וא"כ נראה דה"ה הכא עד ד' אמות הו"ל מן הכלי, יותר מד' אמות לא הוי מן הכלי. ולשיטת תוס' שם (ד"ה במקורבות) גם למסקנא דגמ' לא הוי מקורבות אלא שיעור אמה או חצי אמה ויותר מיכן הו"ל רחוקות, והא דאמר ר"ע תוך התפיסה אסור דהוא ד' אמות היינו משום דעושין מרקוליס קטן בצד מרקוליס גדול ע"ש, וא"כ ה"נ מצא פירות בצד הכלי לא הוי מן הכלי אלא בנמצא תוך חצי אמה או אמה.

אמנם קשה דהא קי"ל רוב וקרוב הלך אחר הרוב וכדאיתא פרק לא יחפור (ב"ב כג, ב), וכתבו שם תוס' (ד"ה רוב וקרוב) דאפילו בקורבה דמוכח אזלינן בתר רובא, וא"כ מתניתין דמצא פירות בצד הכלי אמאי לא אזלינן בתר רובא ואינו של בעל הכלי. וכן שם במרקוליס דאמרו במקורבות כ"ע לא פליגי דאסורות אמאי לא אזלינן בתר רובא ולא מן המרקוליס הוא.

והנה לפי מ"ש הרמב"ן פרק לא יחפור שם (כד, א) ניחא, ע"ש שכתב ז"ל, אבל עינבי מצנעי, פירוש ודאי דמצנעי, ואפילו לר' חנינא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב אסור, דכי הא לאו קרוב בלחוד הוא אלא במקומו ממש וחזקה כאן נמצא כאן היה והו"ל קרוב ומצוי וליכא למאן דאמר רוב עדיף עכ"ל, וא"כ ה"נ י"ל במקורבות למרקוליס תוך ד' אמות לפירוש רש"י או תוך אמה לפירוש תוס' לאו קרוב בלחוד הוא אלא חשיב מקומו ממש והו"ל קרוב ומצוי, וה"ה ה"נ במצא פירות בצד הכלי. ובזה ניחא הא דאמרו במקורבות כ"ע לא פליגי דאסור דהיינו ד' אמות, ובכל מקום קרוב מיקרי עד כמה שמקורב לזה טפי מזה הו"ל קרוב, אלא משום דרוב וקרוב הלך אחר הרוב להכי בעינן ד' אמות בכדי שיהיה מקומו ממש.

אבל לפי מ"ש הרא"ש שם פרק לא יחפור (סי' כ"ב) דלדידן נמי עינבי שרי כיון דקי"ל כר' חנינא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב ע"ש, וא"כ אפילו במקומו ממש אמרינן רוב וקרוב הלך אחר הרוב, א"כ קשיא הך דמצא פירות בצד הכלי וכן הך דמרקוליס דאפילו תוך אמה נמי ניזל בתר רובא כיון דרובא עדיף וצ"ע.

ובתורת חיים פרק לא יחפור (כג, ב ד"ה רוב וקרוב) העלה שם דהא דאמר ר' חנינא רוב וקרוב הלך אחר הרוב דהיינו דוקא בקורבה דאינו מוכח אבל קורבה דמוכח קרוב עדיף, וע"ש שכתב דעד חמשים אמה הו"ל קורבה דמוכח. אמנם ריש פרק ר' ישמעאל שם מוכח להדיא דרחוק מן המרקוליס יותר מד' אמות ודאי מותר דהא ס"ל לר"ע דחוץ לתפיסה מותר, ואי נימא עד חמשים אמה חשיב קורבה דמוכח ועדיף מרובא א"כ חוץ לד' אמות אמאי מותר.

ועיין בית שמואל באה"ע סימן י"ז ס"ק ס"ט וז"ל, וכל זה איירי כשנמצא בבגדיו אשר לבוש ארנקי או נמצא בידו טבעת, אבל אם נמצא ארנקי סמוך לו לא מהני כי י"ל הארנקי מונח מאז ומקדם, ואין לדמות דינים אלו להא דאמרי פרק אלו מציאות אם נמצא פירות סמוך לכלי כמ"ש בחו"מ סימן רס"ב ופשוט בעיני עכ"ל. ופשיטותיה דידיה לא נדע דנראה דהוא דומה ממש להך דהכא. וכן בהאי דריש פרק ר' ישמעאל דאמרו במקורבות כ"ע לא פליגי דאסור. ושיעור סמיכת הארנקי לגוף נראה נמי דהוא תליא במחלוקת רש"י ותוס' במקורבות דמרקוליס מתוך אמה עד ד' אמות וכמ"ש: